

Adnan YALIM
Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, adnan.yalim@inonu.edu.tr, Malatya-Türkiye
ORCID: 0000-0002-9503-796X

Ahmet Göktuğ KILIÇ
Yüksek Lisans Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, ahmetgoktugkilig34@gmail.com, Malatya-Türkiye
ORCID: 0000-0002-2831-789X

Disiplinlerarası Sanat Bağlamında Müziğin Resim Yaratımlarında Etkisi

Özet

Sanat olgusunun ve sanat adı altında oluşan disiplinlerin bir arada ilişki halinde kullanılmasına yönelik izlerin köklü bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Bu ve bunun gibi bir çok izler ve kanıtların olması bir çok sanat disiplinlerinin bir arada kullanılmasını sağlamıştır. Özellikle insana dair ilk izlerin rastlandığı ilkel çağlarda karşılaşılan örnekler bu savı kanıtlar niteliktedir. Bunun yanında insanın doğası gereği sesin varlığından haberdar olması, resim ve müzik disiplinlerinin bir arada ilişkilendirilerek kullanımını gerekli kılmıştır. Bu çerçevede bakıldığında resim ve müzik sanat alanlarının birbirinden etkilenecek gelişim göstermeleri doğaldır. Resim ve müzik disiplinlerinin birbiri içinde ortak kavram ve olgular barındırması disiplinlerarası çerçevede de yeni açılımlar meydana getirirken, iki sanat disiplinin etkisinden faydalanarak ortaya yapıtlar koyan sanatçılara da olumlu geri dönütler sağlamıştır. Bu amaçla disiplinlerarası sanat yaklaşımının resim yaratımlarında etkisini sorgularken, aynı zamanda müziğin resim üzerindeki etkisini incelemek araştırmanın kapsam ve çerçevesini oluşturacaktır. Bunun için araştırma da geçmiş yüzyıllara ait sanatçıların resmetmiş oldukları yapıtlar örnek niteliğindedir ve yapıtlar incelendiğinde müziğin resim üzerindeki etkisi açıktır.

Anahtar Kelimeler: Disiplinler arası Sanat, Resim, Müzik.

The Effect Of Music On Painting Creations In The Context Of Interdisciplinary Art

Abstract

It can be said that the traces of the use of the phenomenon of art and the disciplines formed under the name of art have a deep-rooted history. The existence of this and many other traces and evidences has enabled the use of many art disciplines together. Especially the examples encountered in the primitive ages, when the first traces of human beings were encountered, prove this claim. In addition, the fact that people are aware of the existence of sound by nature necessitated the use of painting and music disciplines by associating them together. In this context, it is natural for the fields of painting and music to develop by being influenced by each other. While the disciplines of painting and music contain common concepts and phenomena within each other, new initiatives are created in the interdisciplinary framework, and it also provides positive feedback to the artists who produce works by benefiting from the influence of the two art disciplines. For this purpose, while questioning the effect of the interdisciplinary art approach on painting creations, examining the effect of music on painting will form the scope and framework of the research. For this reason, the works painted by the artists of the past centuries are exemplary in the research, and when the works are examined, the effect of music on painting is clear.

Keywords: Interdisciplinary Art, Painting, Music.

1. Giriş

Sanatı tek bir kavram içerisinde sınırlamak mümkün olmadığından ötürü birçok bilim adamı ve felsefeci sanat kavramı üzerine tanımlamalar yapmıştır. Ancak yapılan tanımlamalara rağmen değişmeyen tek şey sanat olmuştur. Sanat üzerine yapılan farklı yaklaşımlar ve bu yaklaşımların da benimsenmesi birden çok sanat disiplininin oluşmasını sağlamıştır.

Sanat alanlarının çeşitlenmesini sağlayan bu sanat tanımları; Görsel sanatları, İşitsel sanatları da bu tanımlamaların içinde var etmiştir. Böylelikle farklı sanat alanlarının oluşması sanatlar arasında ilişkisel bağların kurulmasını sağlamıştır. Birçok sanatçı yaratılarında müziğin etkisini kullandığı gibi kimi sanatçılar da bestelerinde resimsel izlenimlerden yararlanmışlardır. Bu iki sanat alanının birbiri içinde ortaklıklar göstermesi ilk insan izlerine rastlanan ilkel çağlara kadar dayanmaktadır. İlk çizimlerde ortaya çıkan av resimleri, av sahnelerini gösterirken, çizimlerdeki sesi de duyumsatmaktadır. Disiplinlerarası sanat yaklaşımını günümüzden geriye doğru aramaya kalktığımızda, bu ilişkinin varlığı; görsel ve işitsel birlikteliğe tanıklık etmektedir.

Ele alınan bir sanat nesnesi teknik ve estetik yönden sanatçısının duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarttığı gibi yaratıcılıklarını da geliştirerek yeni bir estetik anlayış ortaya koyabilmiştir. Bu amaçla hem sanatçıların yaratıcılıklarının gelişmesi hem de yapmış oldukları resim yaratımlarındaki ilişkisel bağların tespit edilmesi için disiplinlerarası ilişkiler dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında iki sanat disiplini olan resim ve müziğin ortak paydaşlara sahip olması iki sanat alanının disiplinlerarası ilişkiye dayalı gerçekleşmesini mümkün kılmıştır.

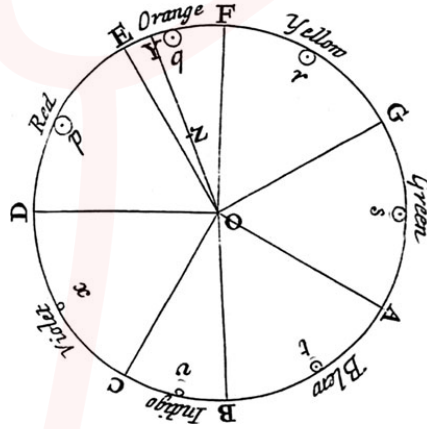
Resim sanatının kuramsal çerçevesinde bulunan ritim, ahenk, hareket, armoni, biçim; müzik alanında da hakim olması, iki sanat disiplinini ilişkisel bağlamda incelenmesini kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda resim sanatı gibi müziğin de bireydeki estetik hazları ortaya çıkartması, fiziksel ve psikolojik olarak rahatlık yaratması, içgüdüsel yaratımlardaki hazzı desteklemesi sanatsal ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu açıdan resim ve müziğin bulunduğu ortak nokta duyumsamalardır. Zaman içinde bu duyumsamalar disiplinler arası sanatsal ilişkiler kapsamında ele alınarak yeni bir sanatsal ifade yolunun açılmasını sağlamıştır.

19. Yüzyıl, sanatın nesnelcilik ve öznelcilik yolunda yeni bir evrene ulaştığı bir dönem olarak tanımlanabilir. Bu zaman, evren ve idealite üzerine farklı bir bakış açısının olduğu zamanıdır. Müzisyenler ve ressamalar, anlayışlarını ortaya çıkarabilecek yeni bakış açıları arama eğiliminde olduklarından dolayı, arayışları farklı sanat alanlarını birleştirip bir araya getirmelerini ve böylece yeni bir etkileşim ortamı yaratmalarını sağlamıştır. Resim sanatı, derin tarihsel yapısıyla ele alındığında, Yeni Çağ'ın başlangıcında, sanat doğanın özündeki gerçekliğin bir yansıması olarak görülüyordu hatta hayali ürünler söz konusu olduğunda bile gerçekler göz ardı edilmemiştir. Sanatçılar, insanı ve parçası olduğu doğayı olduğu kadar kendi gerçekliğini de kullanmışlardır. Ancak artık gerçeklik değişti ve nesnelcilik giderek daha öznel hale gelmiştir (İpşiroğlu, 2017: 31).

20. yüzyıl ise hem sanat ortamında hem de toplumsal hayatın yapısında bir değişim dönemi olmuştur. Sanatçılar, çeşitli sanat ortamlarında kendilerine özgü yöntemlerle bir araya gelmeye başladıkları gibi sanatsal yaklaşımlarda da farklılıkların oluşmasına katkı sağlamışlardır. Bu bir araya gelişlerde milliyetçi eğilimler oluşturmadan sanatsal paylaşımlar ile evrensel ortak bir ruh hissetmek ve hissettirmek kendiliğinden oluşan bir durum olmuştur. Bu, sanatçıların geçmişten günümüze yapmak istedikleri sanatı ayıran net sınırların kaldırılmasına zemin hazırlamıştır. Sanatın nesnelere olan resim, müzik, drama, bale, edebiyat ve sinema birbirleriyle doğrudan ilişkili olsun ya da olmasın iç içe geçmiş, kaynaşmış, şekilleri, ifadeleri ve öğeleri birbirine karışmış ve bütünleşmiştir. Sanatsal birlik geçmişten beri devam eden bir olgudur, yeni bir durum değildir. Ancak bu aşamada iş başında olan iki güç, elbette, değişen zaman ve mekan anlayışıdır. Bu zamana kadar resim yüzey sanatı olarak, müzik akustik sanat olarak ve mimari mekânsal sanat olarak kullanılmıştır. Ancak bu arada bu algı değişmiş ve sanatı tek bir terimle anlatmak tarihe karışmıştır. Sanat artık çizgisel bir sanat akışıyla başlayıp belirli bir noktada biten ve sınırları aşip yeni bir bütünlük yaratan bir birlikteliği hedeflememektedir (İpşiroğlu, 2010: 129).

20. yüzyılın ilk yirmi yılında müzik ve resim ilişkisinde farklı bakış açıları görünmeye başlar. Müzikte özellikle biçim, ritim ve müziğin dinamiklerine odaklanılır. Ligeti'nin orkestra eseri "Lontano" Harmonik değişiklikleri bir tür hafif polifoni olarak tanımlar. 20. yüzyılın ikinci diğer yarısında müzik, resim içinde tek renkli gölgeleme olarak yorumlanır. Bazı 20. yüzyıl bestecileri bestelerine veya bestelerinin bazı bölümlerine renk katmışlardır. Örneğin Bliss, "Renkli Senfoni"nin dört bölümünü mor renkle yazmıştır. Adını kırmızı, mavi ve yeşil renklerinden almıştır. Bazı sanatçılar müziklerinde farklı parametrelerle ilişkilendirdikleri rengi kullanırlar. 1889'da Rimsky Korsakov, Mlada isimli operasında renkli kelimelerin ve müzikal kalıpların kullanımı Aydınlatma ile senkronize etmiştir (Mestan, 2013: 301).

Resim ve müzik etkileşimi yüzyıllar öncesinde, eski uygarlıklarda başlamış bir olgudur. Bu uygarlıklarda kullanılan renk ve ses skalası ile karşılaşmaktadır. Bu skala yedi sayısını temel alarak yedi ses ve bu seslerle eşleşen yedi renkten oluşturulmuştur. Bu etkileyici uyum ve denklik sonraki dönemlerin de inceleme konusu olmuştur. 16. yüzyılda gerçeküstü sanatçı Arcimboldo renk ve sesin bu uyumunu inceleyerek renk- ses özdeşliğine odaklanmıştır ve renk klavyesi oluşturmayı düşünmüştür. Resim sanatını sessiz müzik diye nitelendiren Fransız din adamı ve Fizikçi Louis Bertrand Castell'in 1715 yılında, Newton'un renk teorisine dayalı olarak; ışığı, rengi ve tınıyı bütünleştiren müzik aleti yapma denemeleri olmuştur. Castell'den yaklaşık 100 ila 150 yıl sonra, Skyrabin benzer çalışmalara başlamıştır (Kandemir, 2007: 5). Alexander Skyrabin gibi sanatçılar, müziğin tonal yapısını renk karşılaştırmaları yoluyla açıklamaya çalışarak, tını ve rengin birleşiminden ortaya çıkan mistik yaklaşımı ortaya koymaya çalıştılar. Alexander, renklerin ton etkisini daha yüksek bir düzeye çıkararak, dinleyicilerin renklerin birbiriyle uyumlu bir şekilde aktığını daha iyi hissedebileceklerine inanıyordu. Sanatçının bu düşüncesini orkestranın yer aldığı "Prometheus" orgu ile somutlaştırdığı söylenebilir. Renk ve ses özdeşliği Pitagoras'tan öncesine dayanır. Antik uygarlıklardan itibaren medeniyetler, evrende mevcut uyumun gezegenler, sesler ve renkler içinde de var bulunduğunu düşünerek, renk ve ses arasındaki mesafelerin birbiriyle ilişkilendirilebileceğine inanmışlardır. Barok'a gelindiğinde bilim adamları aynı ayniyet üstünde durmuş ve emek göstermişlerdir. (Abacı, 2021: 414).

Görsel 1. Newton'un Optik Kitabından Ses ve Renk Arasındaki İlişkinin Bir Grafığı

Sanatlar arasındaki etkileşim yeni değil, asırlık bir olgudur. Müzik; beşeri, toplumsal ve diğer sanatlardan ayrılamaz. Müziğin basit işitmeye hitap etmese de diğer duyuları da etkilediği bilinmektedir. Tarih boyunca insanların yaratıcı eylemleri birbirini etkilemiştir ve birbirinden etkilenmiştir; müziğin resimden, felsefenin bilimden, edebiyatın mimariden kaçınılmaz olan etkilenebilirliği gibi. Müzik ve görsel sanatların tarihlerine baktığımızda ortak kuramlar, ilişkiler ve dönemlerle karşılaşmaktayız. Bu da sorguladıkları şeylerin birbirleriyle benzerlikler taşıdığını ve aynı yolu yürüyebildiklerini gösterir. Örneğin; Rönesans müzik, barok müzik, klasik müzik, rokoko müzik, romantik müzik, empresyonizm müzik, fütüristik müzik, dışavurumcu müzik, pop müzik, minimal müzik iki sanat dalında da var olan dönemlerdir ve bu sadece bu birlikteliği gösteren başlıklardır. Bu ilişki, hayatın içine dahil olan bir çok değişim ve yenilik sonucunda, görsel ve işitsel algımızın değişmesine neden olduğu gibi sanatçıların üretimlerinde de belirgin

şekilde olmuştur. Özellikle Sanayi Devrimi'nden bu yana yaşanan belirgin değişimler; kentlerin büyümesi ve gelişmesi, yeni iletişim ve ulaşım araçlarının kullanılması gibi birçok değişiklik modernizm için bir adım oluşturmuştur (Akbaş, 2014: 17).

2. Disiplinlerarası Sanat

İletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin günlük hayata dahil olması bilhassa 1990'lardan itibaren hız kazanmıştır. Bunun sonucunda toplumsal, ekonomik, politik, kültürel, sanatsal dönüşümler ve beraberinde Postmodernist düşünce akımlarına paralel, göreceli algının etkin olmaya başlamasından dolayı günümüz sanat yaklaşımlarında da kökten değişimler olmuştur. Bu değişimlerin en belirgin tarafı birçok alanda olduğu gibi sanat alanında da disiplinlerarası anlayışın yaygınlaşmaya başlamasıdır. Postmodernist düşünce birçok disiplinin birbirine yakınlaşmasını sağlarken, sanatçıların da işlerini üretirken, kendi kullandığı disiplinin dışına çıkmalarını sağlamıştır. Bu değişim birçok farklı disipline ait konuların artık hem sanatın ve sanatçının konusu, hem de malzemesi olmasını sağlamıştır. Sanatsal üretimlerin bu yaklaşımla yapılması, ortaya geçişken bir alan çıkmasını sağlamıştır. Bu alan farklı sanatsal disiplinlerle; toplumsal bilimlerin, fen bilimlerinin, ileri teknolojinin geçişkenliğinin alanı olmuştur. Bu Disiplinlerarası durum dünyanın birçok üniversitesinde Disiplinlerarası Sanatlar ve Disiplinlerarası Çalışmalar gibi dallar da bir disipline dönüşmektedir. (Özkarakâhya, 2019: 3).

Antik Yunan'dan bu yana, hatta ilkel dönemlere kadar filozoflar, bireyin ne bildiği ve neyi nasıl öğrendiği başta olmak üzere, bilginin doğasını sorgulama davranışı göstermişlerdir. O yıllardan beri bütüncül ve atomistik yaklaşımlar çevresinde ortaya çıkan gerilim gözle görülebilir düzeyde olmuştur. Bu metodolojiler, aynı zamanda; o zaman ve şimdi birbirini yadsımaz, ancak bilginin nasıl oluşturulduğunu ve anlaşıldığına ilişkin izlenimleri açığa çıkarmasında olanak tanımaktadır.

Ünlü düşünür Platon, felsefeyi daha bütüncül bir yaklaşım ve bilgi birikimi olarak görme edimindeyken, Aristoteles ise, sınıflandırmaya vurgu yapan daha spesifik araştırma bölümleri olarak ön görmüştür. Ortaçağ Hristiyanlığı bilgi dünyasını; Trivium (gramer, mantık ve retorik) ve Quadrivium (müzik, geometri, aritmetik ve astronomi) olarak ikiye ayırmıştı. Bu disiplinler yeni bir yaklaşımın ortaya çıkmasını sağlayarak yöntemsel yenilik yaratmıştır. Birleşik, bir biri ile ilişkili bilgi ideali, Rönesans insanlı yaklaşımından Batı'nın Romantizm' ine kadar devam etmiştir. Bu disiplinlerarası sanatsal gelişme, bilgide büyük ilerlemeler sağlamıştır. Aynı zamanda modernitenin ilerlemesini mümkün kılmıştır.

Disiplinlerarası sanatsal ifade yaklaşımı, bir konuyu derinlemesine incelemeyi, mümkün olan her şeyi bir araç setinden öğrenmeyi ve keşiflere dayalı yeni araçlar geliştirmeyi mümkün kılmıştır. Disiplinler bilimi, endüstriyi, sanatı ve edebiyatı geliştirmiştir ve disiplin modeli dünya çapında taklit edilebilir duruma gelmiştir (Condee, 2016: 13-14).

Günümüz çağdaş sanat çerçevesinde görülen değişim ve gelişimler dahilinde dikkate değer alan, kuram ve yöntemler gelişmiştir. Bir çok alanda yaşanan bu değişim ve yenilikler, alışlagelen, klasik sanat yaklaşımlarının etkisini kaybederek yeni yansımaların oluşmasını sağlamıştır. Bu yeniliklerin en önemlilerinden birisi olan disiplinlerarası sanat kuramı günümüz çağdaş yeni kuramlarından birisidir. Bu anlamda bakılırsa disiplinlerarası ilişkisel sanat yaklaşımları; bir bilgi, görüşü, bir yöntem bilimini ya da dili bir çok kaynaktan talepli olarak uygulama sahası bulur. Özerk bir konuyu veya meseleyi araştırmak için bir disiplin yada deneyim modeli oluşturur (Jacobs, 1989: 8).

Sanatlar arasında oluşan bağlamlar, resmin yüzeyine ve nihayetinde bir tür resmin tanımlanmasına alan hazırlayarak, resimsel biçim ve unsurların bir biri içinde ilişki halinde olması sağlanmıştır, Bununla birlikte sanatsal ilintiler farklı sanat disiplinleri ile bütünleşerek yeni bir yaklaşım meydana getirmiştir (Millard, 1968: 332-337).

Sanatlar arasında duyumsal ve dürtüsel ayrımları bir araya getirerek yeni bir uygulama alanı yaratan disiplinlerarası sanat yaklaşımı, görme ve işitme algılarını çeşitli tepkilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sanat

disiplinlerinin bir biri ile olan bağıntısı farklı uyaranlarla birlikte bir bütünsel ilişkide algılandığında tepkisel çeşitlilik ortaya çıkabilmektedir. Örneğin yapılan bir resimde görsel imajlar dikkat çekse dahi aynı zamanda işitsel duyumlarda algılanabilmektedir. Bu algılama müziğin resim üzerindeki etkisini işaret ederek disiplinlerarası farkındalığı ortaya çıkarmaktadır (Parrott, 1982: 636).

3. Tarihsel Süreçte Resim ve Müzik İlişkisi

Resim ve müzik sanat alanlarının ilişkisel bir yapıya sahip olması 1800'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Sanatlar arasındaki oluşan bu geçmiş, gelecek için de birincil kaynak niteliğindedir. Bununla birlikte sanatlar arasındaki ilişkiler sanatçıların yaratımlarına göre de farklı anlamlar kazanmaktadır. Örneğin Alman romantik sanatçıları resim yaratımlarında monotonluğu kırmak amacıyla müziğin ritimsel etkinliğinden faydalanmışlardır. Alman romantiklerinde görülen bu arzu ve farklılık yeni çağ Batı sanatında farklı eğilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tarihte nesnelcilik ve öznelcilik olarak açıklanan bu eğilimler sanat disiplinleri bakımından farklılık göstermektedir.

Resim sanatının içerisinde nesnelci ve öznelci eğilimler bulunurken müzik sanatında da nesnelci ve öznelci eğilimler dikkat çekmektedir. Sanatçılar ilerleyen zamanlarda resim yaratılarında müziğin etkisini duyumsatmaya çalışmışlardır. Bu kimi zaman doğrudan gerçekleşse de kimi zamanda istemsiz ortaya çıkmaktadır. Örneğin Rönesans dönem sanatçıları resimlerinde insanı kusursuz bedeni ile resmederken müziğin duyumsamalarından faydalanarak bağlar kurmuştur. Rönesans'ın devamında gelişen Barok dönemde ise soylu sınıfın betimlenmesi gerekli görülmüş, özellikle sanatçılar Antonio Vivaldi gibi Barok dönem sanatçılarından bestelerinden hareketle resimler ortaya koymuştur. Görme biçiminin değişmesi ile birlikte algısal değişimlerde meydana gelmiştir. Bestelenmiş olan bir müzik parçasının yapısı bilinmese dahi, armoni ve ritimden yola çıkarak anlamsal bağlar kurulabilmektedir. Bunun ortaya çıkması için sanatçının yaratıcılığın ön planda olması önemlidir. Bu açıdan bakıldığında müziğin resim üzerindeki etkisi inkar edilemez bir gerçektir. Ancak her ne kadar ilişkisel bağlardan bahsedilse dahi sanatçının müziği anlamaması ile ilgili bir ilişki ortaya çıkmaktadır (İpşiroğlu, 2017: 31-33).

Sanat alanlarındaki gelişen ilişkiler ile birlikte 19. yy' a geldiğinde resim ve müzik etkisinin hissedildiği izlenimciliğe dayalı yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Örneğin, izlenimci müziğin önde gelen sanatçılarından biri olan Debussy, yapıtlarında resimsel etkinin hissedildiği bestelerini seyirci ile buluşturmuştur. Gözlemler ve düşünceler direkt olarak resimlere aktarılmakla birlikte bestecinin duyumsama gücü de müzikte yer bulmuştur. Debussy' nin bestelerinden etkilenerek resimler yapan Japon ressam Katsushika Hokusai, ortaya koymuş olduğu "Honmoku Manzarası" (Görsel 1) adlı resmi bu savın en iyi örneklerinden birisidir (Aktuğ, 2002: 3).

Görsel 2. Katsushika Hokusai, Honmoku Manzarası, 1803

3.1. Edgar Degas

Modern dönem ressamlarından bir olan Edgar Degas, renk, ton ve kompozisyon karşılığında faydalanarak resimler yapmıştır. Sanatçının yaratılarında dikkat çeken nokta, müziksel algılamalar ile birlikte kullanmış olduğu dans figürleridir. Sanatçının 1900 yılında resmetmiş olduğu "Kanatlardaki Bale Dansçıları" (Görsel 2) betimlenen figürlerin hareketli oluşu, tercih edilen kompozisyonun devinim göstermesi ritmik hareketler yaratarak müziksel etkiyi sergilemektedir.

Görsel 3. Edgar Degas, Kanatlardaki Bale Dansçıları, 1900, 71,1 x 66 cm

3.2. Edouard Manet

Geçmiş ve gelecek arasında bağlar kurarak resimler meydana getiren sanatçı Manet, resimlerinde kalabalık betimlemelerle dikkat çekmiş, resimlerinde kullanmış olduğu koyu renk armonileri müziksel armoniyi de nitelemiştir. Sanatçının 1862'de resmetmiş olduğu "Tuileries Garden' da Müzik" (Görsel 3) örnek gösterilebilir. Sanatçının yapmış olduğu resimlerinde müziksel etki diğer sanatçılarda olduğu gibi belirgin şekilde olmamaktadır. Fakat müzikle ilişkisel bağları dikkat çekicidir.

Görsel 4. Edouard Manet, Tuileries Garden'da Müzik, 1862, 76,2 x 118,1 cm, National Gallery, Londra, Birleşik Krallık

3.3. Vincent Van Gogh

19.yy ile birlikte sanattaki değişim ve gelişimler sanatçıların yaratılarında da hissedilmiştir. Sanatlar arasında oluşan bağlar 19. yy ile birlikte ivme kazanması resim ve müzik disiplinlerinde daha fazla uygulama alanları bulmuştur. Dönemin önemli sanatçılarından biri olan Vincent Van Gogh bu kapsamda örnek gösterilebilir. Sanatçı Van Gogh'un müzik ile direkt olarak bağlantısı bulunmamaktadır. Sanatçının varlığını kanıtlayan renk armoni uyumlarıdır.

Bu şekilde bir etiket haline gelen renk, sanatçının niteliğini de ön plana çıkarmaktadır. Sanatçı resimlerinde renk ahenklerini ön plana almış, rengin armonik hacimleri ile tasvirler yapmıştır. Nasıl ki müzik yapıtlarında armonik uyumlar hakim ise resimde de bu şekilde düzenden söz edilebilir.

Görsel 5. Vincent Van Gogh, Yıldızlı Gece, 1889, 73,7 x 92,1 cm, Modern Sanat Müzesi (MoMA), New York, NY, ABD

Sanatçının 1889'da resmetmiş olduğu "Yıldızlı Gece" (Görsel 4) adlı resmi, mavi ve uyumlarının hakimiyeti ile oluşturulmuş, resim yüzeyde sabit bir biçimde durmuş olsa dahi alıcısında hareket hissedilmektedir. Bu şekilde oluşan kompozisyon biçiminde renkler hareket halinde birbirinin içine geçmiş hissi uyandırmaktadır. Aynı zamanda hareket orkestranın bir besteyi devam ettirme algısını duyumsatmaktadır. Bu hareketi renk müziği olarak alımlamak olarak belirtilebilir.

3.4. Paul Gauguin

Paul Gauguin, Van Gogh gibi renge karşı hassas bir sanatçıdır. Yaşadığı çağ ve felsefi paradigmlar, sanatçı için rengin ifade biçiminde önem teşkil ettiğini öne sürmektedir. Sanatçı somut olanla yetinmeyip soyut varlığı yapılandırmayı amaç edinmiştir. Sanatçının resimlerinde betimlemiş olduğu hikayeleri, müziğin etkisinin hissedilmesinde önem teşkil etmektedir. Sanatçının 1892 yılında yapmış olduğu "Ölü Saatlerin Ruhu" (Görsel 5) adlı resmi renklerin armonisi ile duyumsanmıştır. Özellikle resimde kullanılmış olan; mor, mavi, turuncu, kahverenginin uyumu tınıyı yani akoru çağrıştırmaktadır.

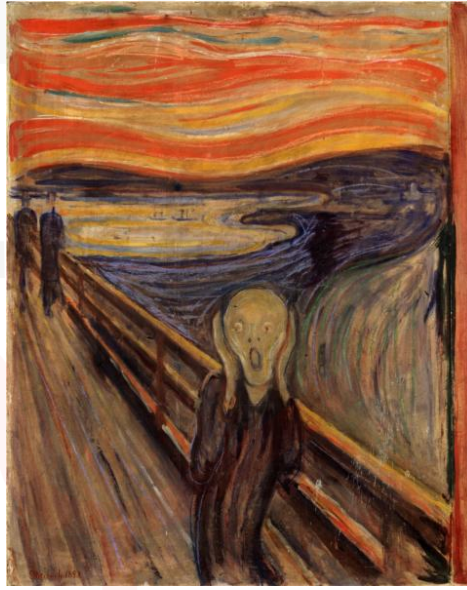

Görsel 6. Paul Gauguin, Ölü Saatlerin Ruhu, 1892, 73 x 92 cm, Albright-Knox Sanat Galerisi, Buffalo, ABD

3.5. Edvard Munch

Sanatçı Edvard Munch, psikolojik rahatsızlığından dolayı yapmış olduğu resimlerinde çoğunlukla ruhsal tasvirler dikkat çekmektedir. Buna örnek verilebilecek ve müziksel etkinin hissedildiği resimlerinden biri olan ‘‘Çılgılık’’ (Görsel 6) adlı resmidir. Resim dikdörtgen bir kompozisyonda bir kaç figür üzerine oluşturulmuştur. Resimde betimlenen figür sanatçının içsel duygu durumunu hissettirerek, arka planda oluşturulan ritmik renk dengeleri ile oluşturulmuş dalgalar ile kompozisyonun sol uç noktasından başlayarak genişleyen perspektifle durağanlık ve devinim zıtlık oluşturacak biçimde bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

Doğa ile başlayan bu özdeşleşme, sanatçının müziğe taklit yoluyla yaklaşmasını, insan ve doğa ikiliğini ortadan kaldırmanın sağladığı özgürlüğü sağladı. Bu dönemin sonlarına doğru sanatçılar ister istemez müziğe yönelmeye başladılar. Geleneksel anlayışa göre resim yapanlar bile müzik ve resmin zaman içinde karşılıklı etkileşimine dayalı eserler ortaya çıkarmaktan kendini alamamıştır. J. Whistler, siyah-beyaz figür resimleri serisine "Beyaz Senfoniler" adını verdi.

Görsel 7. Edvard Munch, Çılgılık, 1893, 91 x 73,5 cm, National Gallery, Oslo, Norveç

3.6. Gustav Klimt

Sanatlar arasındaki ilişkilerin daha fazla ivme kazanması ile farklı uygulamaların yapılmasına ortam yaratmıştır. Viyana’ da gerçekleştirilen Beethoven sergisi bunun tipik örneğidir. Sanatçı Klimt, Beethoven’ın ‘‘9. Senfonisini’’ resimsel yorumu ile tasarlayarak izleyiciye sunmuştur.

Sanatçı 1902’de Beethoven’ın 9. Senfonisine uyarlamış olduğu ‘‘Beethoven Frizi’’ (Görsel 7) adlı resmi yaparken Wagner’ın öznel ifadelerinden yola çıkmıştır. Beethoven’ın tınlar ile hareketlendirmiş olduğu bestesini; sanatçı Klimt, renk, şekil ve devinim ile sağlamaya çalışmıştır.

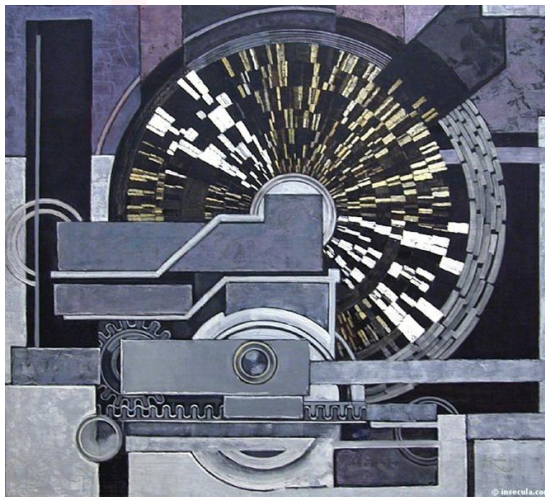
Görsel 8. Gustav Klimt, Beethoven Frizi: Mutluluk Özlemi Şiirde Yatıştırıcı Bulur. Sağ Duvar, 1902, Belvedere, Viyana, Avusturya

20. yy'da Robert Delaunay'ın yapmış olduğu "Ritim" (Görsel 8) adlı resmi bir füğ seslendirmesi hissi uyandıracak şekilde renklerle betimlemeler yapmaya çalıştığı, bunu gerçekleştirirken de renklerin yapısında bulunan ton ve ritmik değerler birleştirici bir rol üstlenmektedir. (İpşiroğlu, 2010: 130).

Görsel 9. Robert Delaunay, Ritim, 1934

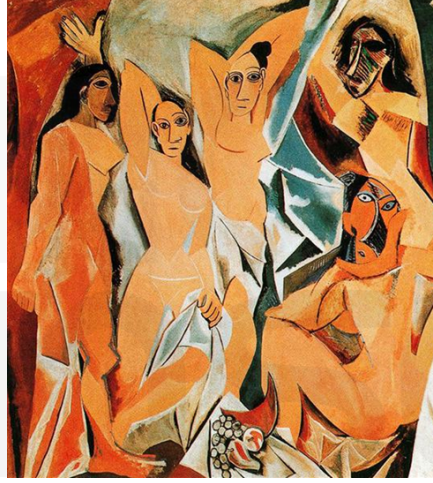
Frantisek Kupka, resmin müzikten direkt ve ya dolaylı olarak etkilendiğini belirtmiş, aynı zamanda sanatçıda uyandırmış olduğu duyumsamalarla resmin duygular ile ilintili olduğunu savunmuştur. Sanatçı Kupka, diğer sanatçılar gibi resmin betimlenmesinde Füğ arayışı içinde olmuştur. Sanatçının yapmış olduğu "Müzik" (Görsel 9) adlı resmi soyut kompozisyonda siyah ve mavi monokromuna dayalı renklerin armonileri ile oluşmuş, bir birlerini izleyen kıvrımlarla füğlerin iç içe geçtiğini ve ritmik bir hareket oluşturduğu görülmektedir (Memiş, 2019: 20).

Görsel 10: Frantisek Kupka, Müzik, 1936, 93 x 85 cm, Georges Pompidou Center, Paris, Fransa

3.7. Pablo Picasso

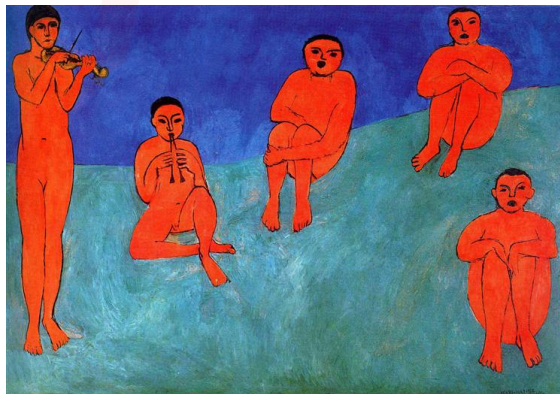
İspanyol sanatçı Picasso, resimlerinde betimlemelerini tasarlarken döneminde ilişki halinde olduğu müzik bestekarları etkili olmuştur. Bu sanatçılardan biri olan Igor Stravinsky, çok sesli müzik ve ilkel müzik arasında bağlamlar kurarak ritim üzerine yeni çalışmalar ortaya koymuştur. Picasso 1907 yılında yapmış olduğu "Avingnonlu Kızlar" (Görsel 10) adlı resmi Stravinsky'nin bestelerinde yer alan sert uyumsuzluk ve armonik ilişkilerin zıtlık oluşturması resim ve müzik arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Görsel 11. Pablo Picasso, Avingnon'un Kızları, 1907, 243,9 x 233,7 cm, Modern Sanat Müzesi (MoMA), New York, NY, ABD

3.8. Henri Matisse

Henri Matisse, diğer sanatçılardan farklı olarak müzikle doğrudan ilişki içinde olmuştur ve bunu resimlerinde duyumsamak diğer sanatçıların yapıtlarına göre daha güçlü hissedilmektedir. Sanatçının genç yaşlarda enstrümanlar ile ilgilendiğini resimlerinde de müzik ile olan bu bağı gösteren aktarımlarıyla izleyici karşılaştırmaktadır. Aynı zamanda sanatçının resimlerinde kullanmış olduğu enstrümanlara da yer vermesi bu kanıtı niteliktedir. Dikkat çeken renkleri, renklerin yorumlanma biçimleri, kompozisyonda kullanılan betimlemeler, sanatçının müziğe yaklaşmasını sağlamıştır. Sanatçının 1910'lu yıllarda yapmış olduğu "Müzik" (Görsel 11) adlı resmi müzikteki üçlü nota akor mantığına dayanan bir ahenk ile üç renk çerçevesinde oluşturulmuştur. Aynı zamanda resmin kompozisyonun da yer alan figürler bir akorun üçlüsü tarzında betimlenmiştir. Bu resimde kontrapunktal bir etki ortaya çıkmıştır (İpşiroğlu, 2017: 51).

Görsel 12. Henri Matisse, Müzik, 1910, 260 x 389 cm, Ermitaj Müzesi, Saint Petersburg, Rusya Federasyonu

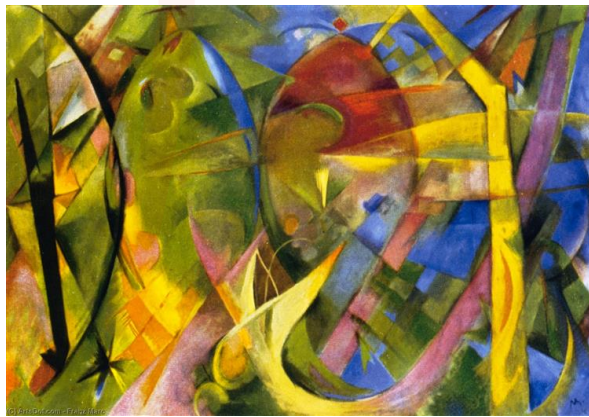
Benzer şekilde Matisse'in (1869-1954) çalışmasında da müzik verileri, görünüşe göre yeniden üretilmiş ve görselleştirilmiştir. Üçlü akor gibi üç renkli "Dans" resimlerinde, yeşil ve mavi akorların alt ve üst notaları, bu iki rengin beş kırmızı sayısı Akor üçlüsü gibi bir etki oluşturmaktadır. Bu tabloyu müziğe yaklaştıran bir diğer unsur da Figürlerin kompozisyonu ve yerleşimindeki renk kontrastlarının kontrapuntan düzenidir. Ressam bu çalışmasında Fransız dansı Farandole'nin müziğini dans eden figürlerle karıştırmıştır. Sanatçının "Caz" adlı kitabındaki fotoğraflar kolajdır. Renkli kağıttan makas vb. ile kesilmiş görüntüler dikkat çekmektedir. Caz müziğinin yapısal özellikleri, temel ritimler ve doğaçlamalar vardır. Caz müziğinin belirli temel temaları ve ritimleriyle ilgili çeşitli müzikal temalar. Ritim ve ritim ile doğaçlama yapıyorsanız burada da her resmin kendine has farklı bir ritmi vardır (Onal, 2018: 105).

Resim 13. Henri Matisse, Dans, 260 x 391 cm

3.9. Franz Marc

Sanatçı Marc'ın müzik ile serüveni Macke ile başlar, Kandinsky ve Delaunay ile birlikte devam etmiştir. Sanatçının bu bağları biçim ve renk bakımından yenilikler meydana getirirken aynı zamanda ilişkisel müziğe yaklaşımını kolaylaştırmıştır. Sanatçı zamanla müziğin etkisini duyumsayan işler üretmiştir. Bu işleri sanatçının alımlama boyutunda nitelikler kazanmasını sağlamıştır. Sanatçının 1914 yıllarında yapmış olduğu "Neşeli Formlar" (Görsel 12) adlı resmi müzik alımlamalarının hissedildiği resimlerden birisidir.

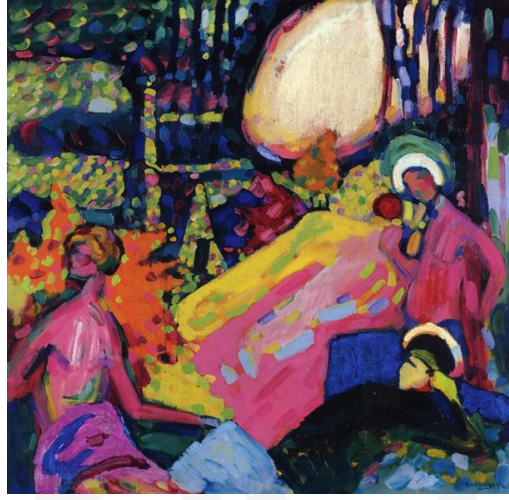

Görsel 14. Franz Marc, Neşeli Formlar, 1914

3.10. Wassily Kandinsky

Wassily Kandinsky, müzik ve resim ilişkisinden doğan disiplinlerarası birlikteliğin örneklerini yapıtlarında alımlama boyutlarında duyumsatırken, müziğin maddesiz bir sanat disiplini olma özelliğinden faydalanarak, iç dünyanın yaratıcılığını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Resimlerinde görülen, soyut çizgisel biçimler disiplinlerarası

madde formlarını da destekler niteliktedir. Sanatçı benimsemiş olduğu sanatsal paradigmalara sistemi ile müzik ve resim birlikteliğini duyumsatmaya çalışmıştır. Bunu gerçekleştirirken resim ve müzik ilişkisinin köken bağlarını da göz önüne almıştır. Sanatçı aynı zamanda disiplinlerarası ilişkileri göz ardı etmemiş olsa dahi, her türlü sanat alanında, bu ister heykel olsun ister şiir, fayda amacı gözetmeksizin görünen nesnenin somut gerçekliğinin dışında soyut unsurlarını dikkate almıştır (Selz, 2014: 128).

Görsel 15. Wassily Kandinsky, Beyaz Ses, 1908, 70 x 70 cm

Sanatçının resimlerinde durağanlık hakim değildir. Sanatçının niteliğini bu anlamda belirleyen hareket halindeki biçimlerine yüklemiş olduğu izlenimlerdir. Resimlerde genel olarak dikkat çeken nokta; iç içe geçmiş biçim ve formların kullanılmasıdır. Sanatçı geleneksel mitlerin dışına çıkarak perspektif kurallarını bozmuştur. Uzay boşluğu hissi uyandıran resimleri, biçimsel serbestliği ortaya koymuştur. Sanatçının bu şekilde bir tavır ile sanat alanını şekillendirmesi bir çok eleştirmence eleştirilse dahi sanatçının öz niteliğine katkı sağlamıştır. Sanatçının hem müzik üzerine duyumsamalar yarattığı hem de sanatlar arasındaki disiplinlerarası ilişkileri desteklemiş olduğu yaratılardan biri olan "Beyaz Ses" (Görsel 13) adlı resmi ilişkiye dayalı yapılanmanın görüldüğü bir resimdir. Resimde karmaşık bir düzen içinde bir bütünlüğü nitelendirmektedir. Renklerin armonik dengeleri orkestrasyon dengesini yansıttığı gibi renk bütünlüğü bir akor da ki uyumu çağrıştırmaktadır. Sanatçı bunun için bütünü meydana getiren, varlığını kanıtlayan renkleri ön plana almıştır (Selz, 2014: 131).

4. Resim ve Müzikteki Ortak Unsurlar

Resim ve müzikte oluşan ilişkiler geçmişten günümüze incelendiğinde bir çok yapı arayışı ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla çalışmanın ana temasını oluşturan müziğin resim yaratımlarındaki etkisini incelemek olduğu için bu iki sanat alanının ortak payda da bulunduğu biçimleri incelemek gerekecektir. Bu biçim ve unsurlar sanatçıların yapıtlarında bütünleşerek bir uyumu meydana getirdikleri için ilişkisel inceleme görülebilen bir unsurdur. Bunlar; ritim ve tını, polifoni, zaman-mekan, son olarak da diziseliktir.

4.1. Joan Miro (Ritim-Tını)

Joan Miro'nun eserlerinde dikkat çeken ritimsel unsurlar sürekli olarak devinim halinde görülebilmektedir. Sanatçı resimdeki ritmin farkındalığını genç yaşlarda fark etmiş, ilk dönem eserlerinde dikkat çeken doğa betimlemeleri ritim özellikleri ile dikkat çekmiştir. Zamanla soyut resme doğru yönelen sanatçı, biçimsel özelliklerinde görülen bozulmalarla, ritmik özellik etkisini daha fazla hissettirmeye başlamıştır. Resimlerinde görülen bu değişiklik kompozisyonlarına da yansiyarak yeni yapı arayışları içine girmiştir. Bunun örneği olarak gösterilebilecek eserlerinden biri olan " Salyangozların Fosforlu İzleri Tarafından Yönlendirilen Gece Figürü " (Görsel 14) adlı yapıtı ritim ve

tınların biçimler ile olan bütünleşmesini göstermektedir. Aynı zamanda sanatçının resmin biçimlerini ön plana çıkarmak için kullanmış olduğu renk armonileri ritmik bir bütünlük oluştururken müziksel etkiyi de hissettirmektedir.

Görsel 16. Joan Miro, Salyangozların Fosforlu İzleri Tarafından Yönlendirilen Gece Figürü, 1940

4.2. Paul Klee (Polifoni)

Polifoni, müzik biçimlerinin birer unsuru olarak bilinmek ile birlikte resim sanatı çerçevesinde de bir terim olarak kullanılmaktadır. Bu anlamda ritim doğanın bir parçası olmakla birlikte, her şey de ritmik armoni ile gerçekleşir. Ancak, müzik disiplinlerinin biçimlendirme unsuru olan polifoni, çokseslilik, doğrudan müzik ile ilintilidir. Nasıl ki doğada belli bir düzen içinde ritim varsa, çok seslilik de vardır. Çokseslilik, birden fazla seslerin bir araya gelerek uyumlu birliktelikle oluşturulmuş müziksel yapı olarak isimlendirilir. Çokseslilik belirli sanat alanlarında kullanılmakla sınırlandırılmayıp bir çok sanat dalında yer almış sanatsal bir biçimdir (İpşiroğlu, 2010: 105).

Klee'nin sanatındaki değişen biçim anlayışının temelinde; titreyen hayat, savaş ve zihinsel hareket bulunmaktadır. Paul Klee'nin yoğun resim tutkusu müziğe de ilgi duyması, işine farklı bir bakış açısıyla yaklaşmasını sağlamıştır. Sanatçı Bach üzerine müzikal yapı araştırması ve söylev resimlerindeki biçim değişikliğinin önemli nedenlerinden biri de buydu. Klee'nin resme ve müziğe olan biçimsel yaklaşımı, Bach ve Mozart ile sağlanacağını beyan etmiştir (Satır, Emin Kayserili, 2013: 78).

Sanatçı Klee'nin yapmış olduğu " Kadim Ses. Siyah Arka Plan Üzerine Özet" (Görsel 15) adlı yapıtı polifoni etkisinin hissedildiği resimlerindedir.

Görsel 17. Paul Klee, Kadim Ses. Siyah Arka Plan Üzerine Özet, 1925

4.3. Adnan Çoker (Zaman-Mekan)

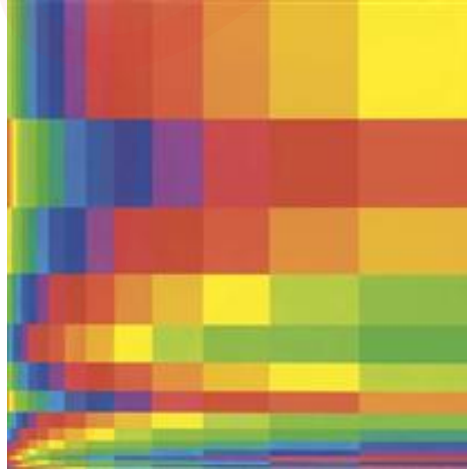
Resim ve müzik ilişkisine dayalı örnek oluşturacak sanatçı Adnan Çoker'in yapıtları zaman ve mekan birliğine dayalı birlikteliği göstermektedir. Adnan Çoker'in resimleri için boşluk ve devamında gelen zamanı birer biçimlendirme ögesi olarak kullandığını söylemek mümkündür. Resimlerinde görülen sakinlik hissi odağı biçime doğru yakınlaştırmaktadır. Sanatçının resimlerinde, genel konu yapısıdır. Konu bu şekilde olunca müziği çağrıştırması karşılaşılan bir durumdur. Fakat resimlerinde görülen dinginlik, hareketli bir müzik etkisi uyandırmamaktadır. Ancak bu dinginlik bir besteyi çağrıştırebilmektedir. Sanatçının bestelerden etkilenecek ortaya çıkarmış olduğu resimleri birer örnek niteliğindedir (Görsel 16), (İpşiroğlu, 2010: 90).

Görsel 18. Adnan Çoker, İsimli, Soyut

4.4. Richard Paul Lohse (Dizisellik)

Sanatçı Lohse'nin resimlerinde dikkat çeken dizisellik, geometrik karelerle çizilmiş biçimler kullanarak doğadan soyutlama anlayışı ile gerçekleşmiştir. Sanatçı resimlerinde (Görsel 17), diğer sanatçılardan farklı olarak, öznel, incelikli bir arayış içinde olmuştur. Lohse'nin resimlerinde yer alan geometrik dengeler ton farkları ile iç içe geçmiştir. Resim yüzeydedir. Sağdan sola ve resmin alt bölmesine doğru sıkışan kare ve dikdörtgen biçimlerle devam etmektedir. Renkler kırmızı, sarı, mavi, yeşil ve bunların uyumu ile meydana gelen armoni renkleri ile oluşmuştur.

Görsel 19. Richard Paul Lohse, İlerleyiş

5. Bilge Alkor ve Sihirli Flüt

1936'da İstanbul'da doğan sanatçı Bilge Alkor, sanat eğitimini İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi, Münih Güzel Sanatlar Akademisi son olarak da Roma Güzel Sanatlar Akademisinde tamamlamıştır. Sanat hayatının ilk dönemlerinde soyut eğilimler gösteren Alkor, edebiyat ile sürekli ilişki içinde olmuştur. Figüratif yapıtlarında resim ve düzlemi bir birinden ayırarak yeni yollar keşfetmeye çalışmıştır. Bu arayışların önemli çalışmalarından biri olan "Sihirli Flüt" (Görsel 18) müziksel etkinin hissedildiği yapıtlardan birisidir.

Görsel 20. Bilge Alkor, Sihirli Flüt, Tuval üzerine yağlıboya ve akrilik, 160 x 310 cm

Alkor'un betimlemiş olduğu "Sihirli Flüt Müziğine Sunu" adlı yapıtı (Görsel 19) Mozart'ın bestelerinden ilham alarak yapmış olduğu resimlerdendir. Resimde opera uvertürleri, temaların birleşiminden oluşan yapı, bu resimde yer alan betimlemede operadaki simgelerin tasvirinden oluşmuştur. Resimde Gece Kraliçesinin ve Sarastro'nun renkleri ve simgeleri bir arada betimlenmiştir. Resimde dikdörtgen bir kompozisyon, ortasında mavi rengin uzay boşluğu oluşturması, içinden geçen hızlı döngüsel devinimle ışıltılı yıldızlar yer almıştır. Resimde zıt renkler bir arada ahenkle kullanılmış, simgeler iç içe geçecek şekilde kompoze edilmiştir. Resimde betimlenen konu gece ve gündüzün art arda birbirini izlediği, dünyevi barışın egemen olduğu, önceki bir düzen olarak hissettirilmeye çalışılmıştır (İpşiroğlu, 2010: 202-204).

Görsel 21. Bilge Alkor, Sihirli Flüt Müziğine Sunu, Tuval üzerine yağlıboya, 160 x 310 cm

6. Sonuç

Araştırma çerçevesinde gerçekleşen sonuçlar şu şekildedir. Resim ve müzik arasındaki ilişkisel bağlar ilk çağ uygarlıklarındaki izlere kadar devam etmektedir. İki sanat alanı içinde olgusal ve kavramsal olarak ortak kavram ve uygulamaların bulunması resmi müziğe yaklaştırırken, müziği de resme yaklaştırmıştır. Kimi sanatçılar bu ilişkileri yapıtlarında bilinçli kullanırken kimi sanatçılarda bilinçsiz olarak müzikten etkilenmiştir. Burada gerçek olan şu ki müzik ve resim birlikteliği bilinçli veya bilinçsiz olsun ilişkisel bağlar iki sanat disiplini bir birine bağlamıştır. Aynı zamanda gelişen felsefi görüş ve paradigmlar dahilinde disiplinlerarası sanatsal yaklaşımlar ortaya çıkarak sanat disiplinleri arasında yeni açılımlar meydana gelmiştir.

Zamanın gelişimi ve müteakip sanatsal yenilikler, zaman ve mekânın organizasyonuna ilişkin geleneksel anlayışları, zamansal ve mekânsal sınırları aşarak değiştirmiştir. Zaman uzam, uzam da zaman olarak algılanmaya başlanmıştır. Birbirinden farklı sanat disiplinlerinin bir araya gelebildiği, sınırların kaldırıldığı bu hareketli yapı, sanatlar arası alışverişi arttırmıştır. Sanatçılar bu değişimi hem sanat anlayışlarında hem de işlerinde ortaya koymaya başlamışlardır. Bu durum yeni içgörüler sağlamıştır.

Kaynakça

Abacı, Z. (2021). Disiplinlerarası Etkileşim Bağlamında Castel'in Renk Klavyesi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 10(79), 408-420.

Aktuğ, E. (2002). Resim-Müzik İlişkisinin 19. ve 20. Yüzyıl Piyano Müziğine Yansıması ve Mussorgsky' nin "Bir Sergiden Resimler" i Üzerine İkonografik Tanımlama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akbaş, S. (2014). Sessiz Müzik. *Yıldız Journal of Art and Design*, 1(2), 16-25.

Condee, W. (2016). The Interdisciplinary Turn in the Arts and Humanities. *Issues in interdisciplinary studies*, 34, 12-29.

İpşiroğlu, N. (2010). Görsel Sanatlarda Alımlama ve Sanatlararası Etkileşim. Hayalbaz Yayınevi.

İpşiroğlu, N. (2017). Resimde Müziğin Etkisi Yeni Bir Alımlama Boyutu. Hayalperest Yayınevi.

Jacobs, H. H. (1989). Interdisciplinary Curriculum: Design AndImplementation. *Association for Supervision and Curriculum Development, Alexandria, Va.*

Kandemir, B. (2015). 20. yüzyıl resminde müziğin etkisi ve bu etkilenmenin, Klee ve Kandinsky odaklı biçimsel incelemesi (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).

Millard, C. W. (1968). On the Non-Relational in Painting. *The Hudson Review*, 21(2), 332. doi:10.2307/3849743

Memiş, H. (2019). XIX. Yüzyıldan Günümüze Müzik ve Resim Sanatının Birbirleriyle Olan Etkileşimleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mestan, H. (2013). Müzik ve renk ilişkisi. *Kaygı*. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (20), 299-304.

Onal, M. A. (2018). Müzik ve Resim İlişkisi: Resim Sanatında Müziğin Yeniden Üretimine İlişkin Örnekler. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(18), 98-109.

Özkarakahya, M. E. (2019). Disiplinlerarası Sanat Bağlamında Robert Rauschenberg, William Forsythe, Jérôme Belin Eserlerinde Koreografik Nesne (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Parrott, A. C. (1982). Resim ve Müziğin Hem Tek Başına Hem de Kombinasyon Halinde duygusal Yargılar Üzerindeki Etkileri. *Algısal ve Motor Beceriler*, 54(2), 635-641. <https://doi.org/10.2466/pms.1982.54.2.635>

Satr, M., & Emin Kayserili, M. (2013). Paul Klee'nin Müziğe Dönüşen Resimleri. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 17(2).

Selz, P. (2014). The Aesthetic Theories of Wassily Kandinsky and Their Relationship to the Origin of No Objective Painting. *The Art Bulletin*, Vol. 39, No. 2 (Jun., 1957). pp. 127-136.

Görsel Kaynakça

Görsel 1: https://www.researchgate.net/figure/Colors-and-the-associated-musical-notes-in-Newtons-color-wheel-shown-in-his-book_fig1_303895862

(Erişim Tarihi: 22.05.2023).

Görsel 2: <https://www.wikiart.org/en/katsushika-hokusai/view-of-honmoku>

(Erişim Tarihi: 18.04.2023)

Görsel 3: <https://www.wikiart.org/en/edgar-degas/ballet-dancers-in-the-wings-1900>

(Erişim Tarihi: 18.04.2023)

Görsel 4: <https://www.wikiart.org/en/edouard-manet/music-in-the-tuileries-garden-1862-1>

(Erişim Tarihi: 18.04.2023)

Görsel 5: <https://www.wikiart.org/en/vincent-van-gogh/the-starry-night-1889>

(Erişim Tarihi: 19.04.2023)

Görsel 6: <https://www.wikiart.org/en/paul-gauguin/spirit-of-the-dead-watching-1892-1>

(Erişim Tarihi: 19.04.2023)

Görsel 7: <https://www.wikiart.org/en/edvard-munch/the-scream-1893>

(Erişim Tarihi: 20.04.2023)

Görsel 8: <https://www.wikiart.org/en/gustav-klimt/the-beethoven-frieze-the-longing-for-happiness-finds-repose-in-poetry-right-wall-1902-1>

(Erişim Tarihi: 20.04.2023)

Görsel 9: <https://www.wikiart.org/en/robert-delaunay/rythm>

(Erişim Tarihi: 21.04.2023)

Görsel 10: <https://www.wikiart.org/en/frantisek-kupka/music-1936>

(Erişim Tarihi: 21.04.2023)

Görsel 11: <https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/the-girls-of-avignon-1907>

(Erişim Tarihi: 21.04.2023)

Görsel 12: <https://www.wikiart.org/en/henri-matisse/music-1910>

(Erişim Tarihi: 21.04.2023)

Görsel 13: <https://www.wikiart.org/ru/anri-matiss/tanets-ii-1910>

(Erişim Tarihi: 22.05.2023)

Görsel 14: <https://www.wikiart.org/en/franz-marc/cheerful-forms-1914>

(Erişim Tarihi: 21.04.2023)

Görsel 15: <https://www.wikiart.org/en/wassily-kandinsky/white-sound-1908>

(Erişim Tarihi: 22.04.2023)

Görsel 16: <https://www.wikiart.org/en/joan-miro/figure-at-night-guided-by-the-phosphorescent-tracks-of-snails>

(Erişim Tarihi: 22.04.2023)

Görsel 17: <https://www.wikiart.org/en/paul-quee/add-in-red-1921>

(Erişim Tarihi: 23.04.2023)

Görsel 18: <https://www.wikiart.org/en/adnan-coker/unknown-title-2>

(Erişim Tarihi: 23.04.2023)

Görsel 19: <https://www.wikiart.org/en/richard-paul-lohse/progression>

(Erişim Tarihi: 23.04.2023)

Görsel 20: <https://bilgealkor.com/resim>

(Erişim Tarihi: 23.04.2023)

Görsel 21: <https://bilgealkor.com/resim>

(Erişim Tarihi: 23.04.2023)

